

Problematika půdy a její ochrany

Jan Vopralil

Výzkumný ústav meliorací
a ochrany půdy, v.v.i.

PŮDA

- neobnovitelný přírodní zdroj
- plní mnoho funkcí nezbytných pro lidskou činnost a pro přežití ekosystémů
- degradace půd může být velmi rychlá, přitom procesy jejího vytváření a regenerace extrémně pomalé
- tvorba 1cm půdy trvá stovky až tisíce let

Funkce půdy

Mimoprodukční (ekologické) funkce půdy

- infiltrace vody do půdy
(doplňování zásob podzemní vody, zpomalení povrchového odtoku)
- filtrace vody
(obohacení vody o min. látky, úprava pH, zachycení kontaminantů)
- zadržování a akumulace vody
(1 ha hluboké černozemě může akumulovat až 3500 m³ vody)
- ukládání živin (např. N, P, K, Mg...)
(zásoba pro rostliny, ochrana vodních toků před eutrofizací)
- transformační a asanační funkce půdy
(umožňuje přeměnu látek – rozklad, mineralizace, syntéza...)
- transportní funkce
(migrace látek v půdě, krajině i mezi pedo-, hydro- a atmosférou)
- pufrační schopnost půdy (tlumení změn pH, teploty...)

Zábor půdy

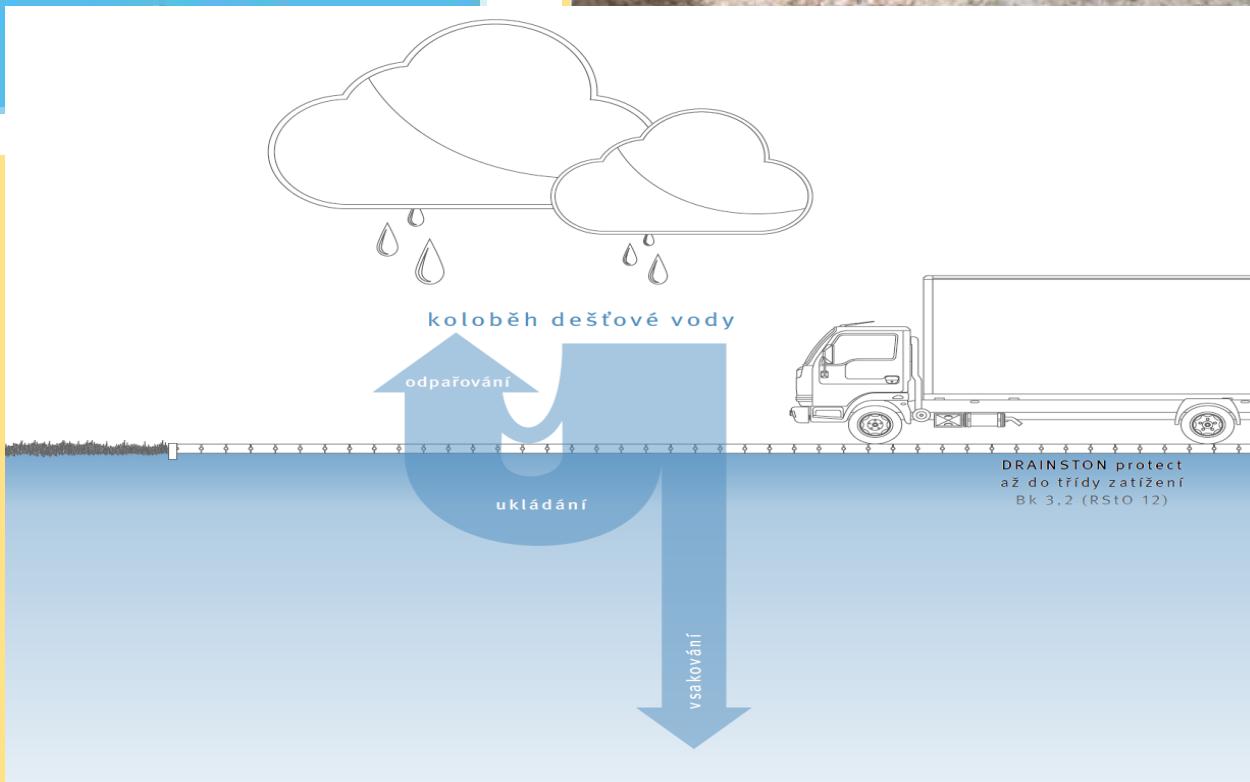
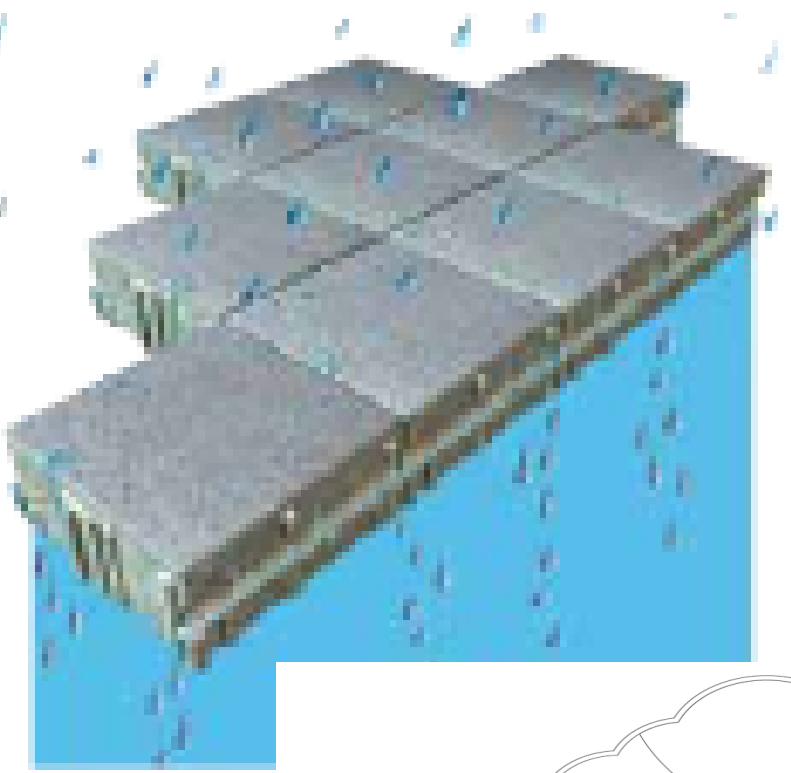

Zábor půdy v časovém horizontu 10 let

Od roku 1938 se díky záborům zemědělských půd
snížila retenční kapacita krajiny ČR
o cca 2,4 miliardy kubíků vody

pinovaném stavu

3

Degradace půdy

Každý jednotlivý degradační proces vyvolává obvykle řetězovou reakci → projevy dalších degradačních procesů poškozujících půdu...

Eroze půdy = ztráta půdy

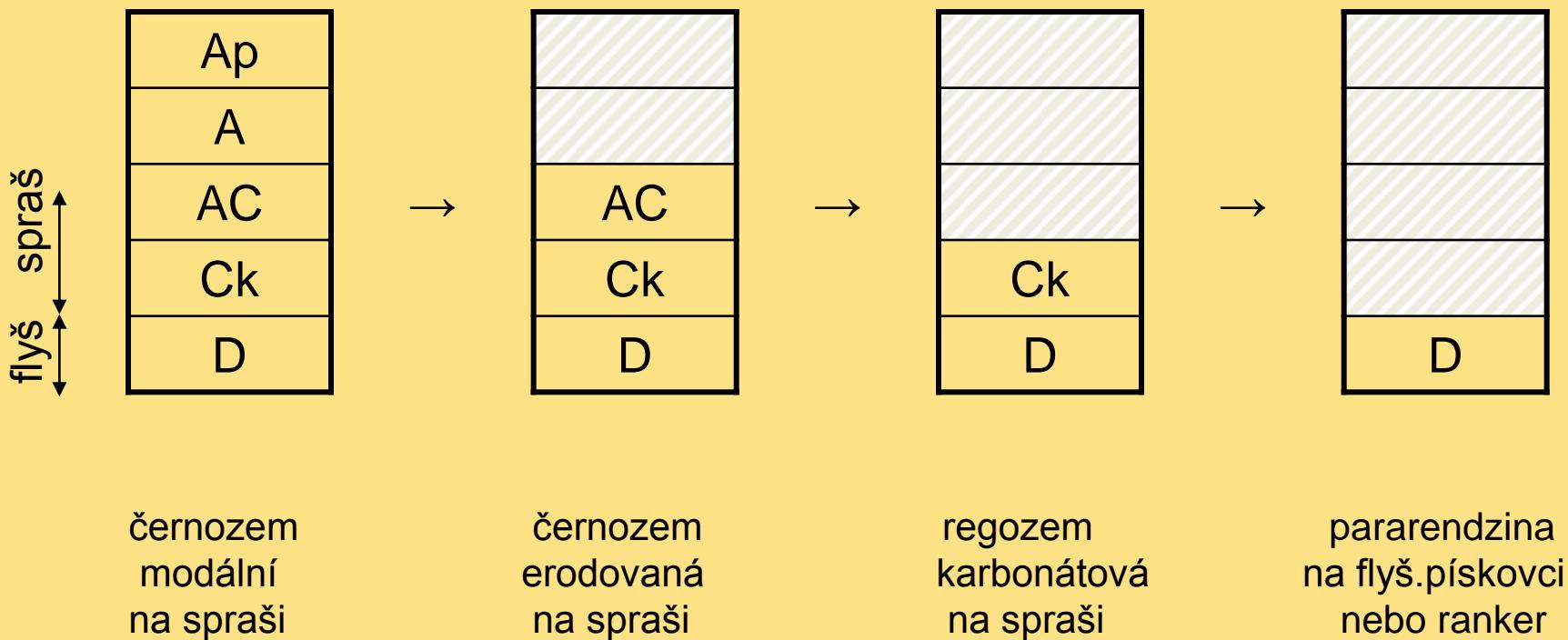

Černozemní oblast JV Moravy (podhůří Ždánického lesa)

Na rozsáhlých plochách této členité oblasti došlo k zásadní změně půdního pokryvu.

Svahy: plošná eroze

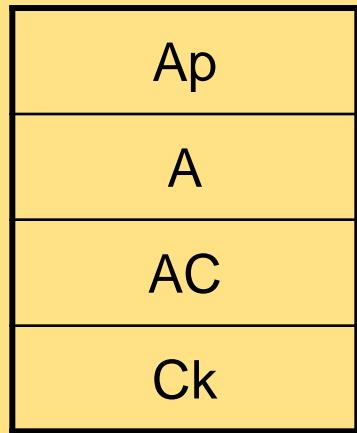

Eroze půdy – akumulace smyté zeminy

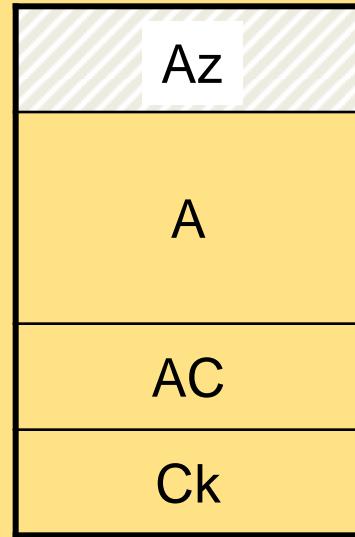

Černozemní oblast JV Moravy

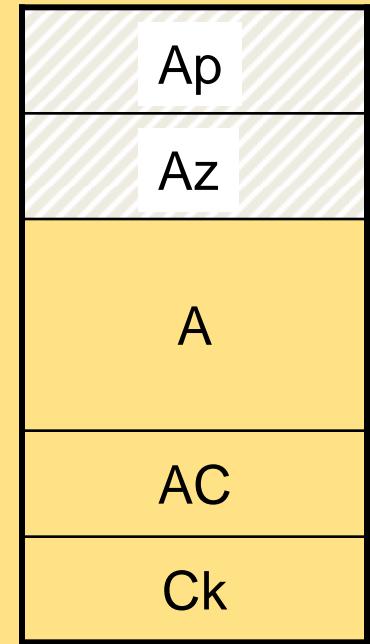
Depresní a podsvahové polohy – akumulace

černozem
modální

černozem
akumulovaná

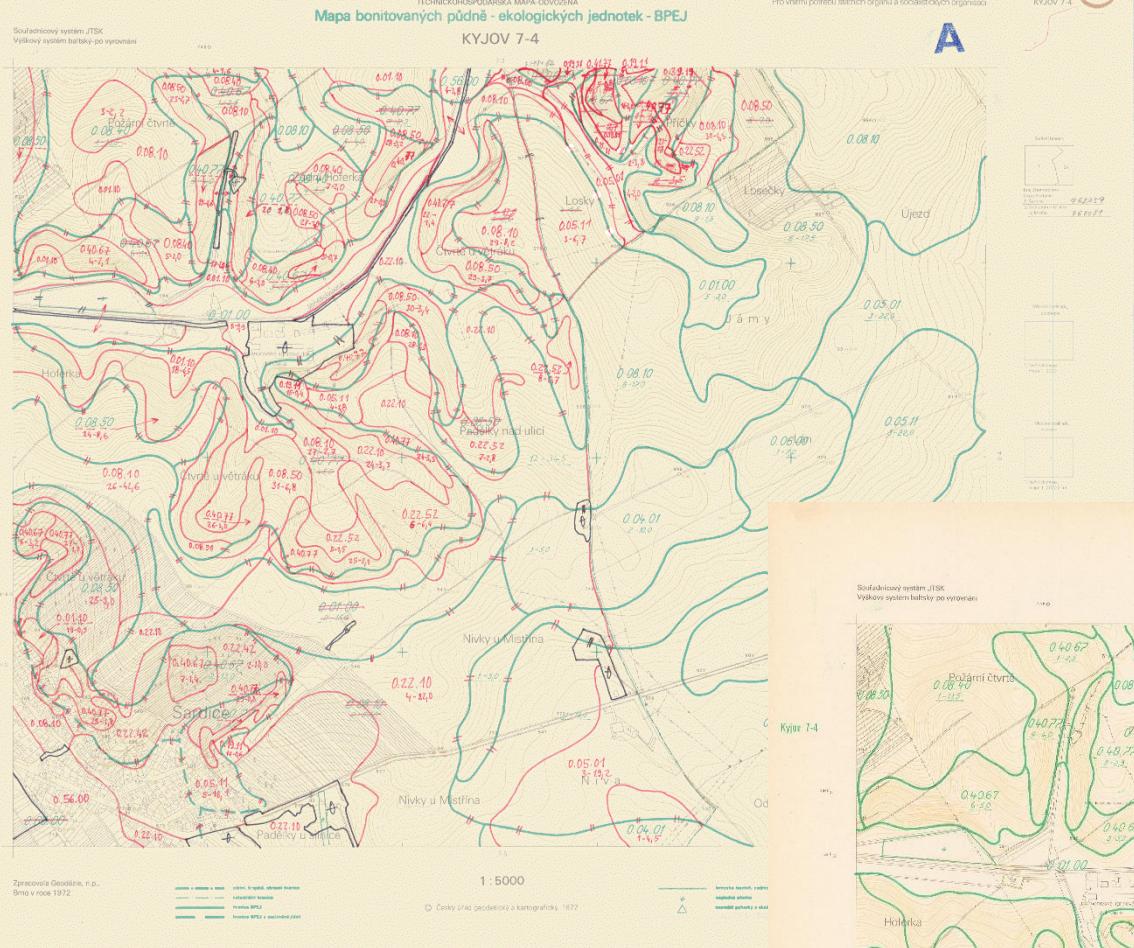
koluvizem
modální

Výsledek erozní degradace

- výrazné změny v půdách a struktuře půdního pokryvu celé oblasti

BPEJ po aktualizaci v roce 2000 - v ha

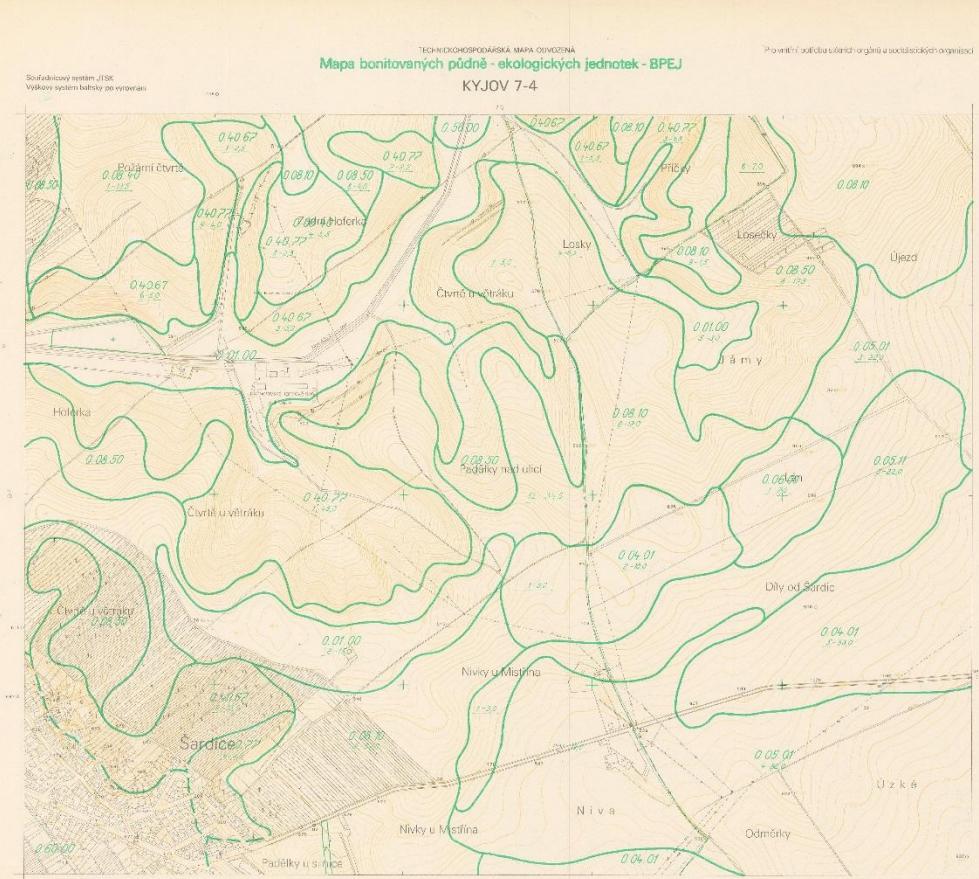
0.01.00 45,7

- 840 000 m³ vody

Aktualizace BPEJ v k.ú. Šardice (okr. Hodonín)

BPEJ před aktualizací (1973) - v ha

0.01.00 289,0

Eroze půdy – další důsledky

Utužení půdy

A photograph of a wheat field. The plants are tall and green, with visible ears of grain. The ground between the plants is dry and cracked, showing significant signs of drought stress.

Úbytek půdní organické
hmoty

Význam půdní organické hmoty

Pozitivně ovlivňuje fyzikální vlastnosti půdy a hospodaření půdy s vodou (zlepšuje produkční i mimoprodukční funkce půdy).

Bez ponechání organické hmoty

S ponecháním organické hmoty

DID YOU KNOW?

FOR EACH **1%** INCREASE
IN *organic matter*
U.S. CROPLAND COULD STORE THE
AMOUNT OF **water** THAT
FLOWS OVER NIAGARA FALLS
IN 150 DAYS

Charakteristiky zemědělských půd z hlediska jejich retence a způsobu hospodaření

Celková možná kapacita (retenční schopnost)
zemědělských půd v ČR:

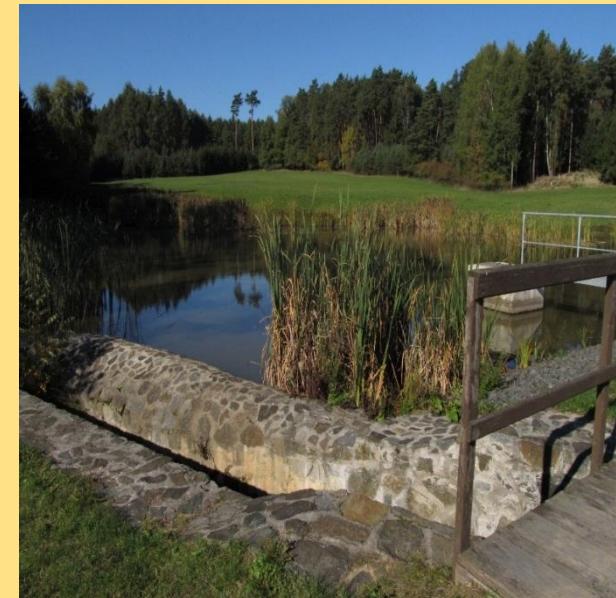
8 400 000 000 m³ vody
**(1 700 000 000 m³ je roční odběr celé ČR v r.
2013)**

Skutečný stav vzhledem k poškození erozí,
utužení půd, dehumifikaci a ztrátě biologické
aktivity půd:

5 040 000 000 m³ vody

Rozdíl 3 360 000 000 m³ vody

Odhad dopadů optimalizace hospodaření na retenční schopnost půdy

Při dodávání organické hmoty do půdy dle pokynu www.organickahmota.cz, aplikaci POT (půdoochranné technologie), podpoře víceletých pícnin apod.) lze očekávat zlepšení stavu (z původních 5 040 000 000 m³ vody):

Do roka: 6 500 000 000 m³ vody

Do tří let: 6 800 000 000 m³ vody

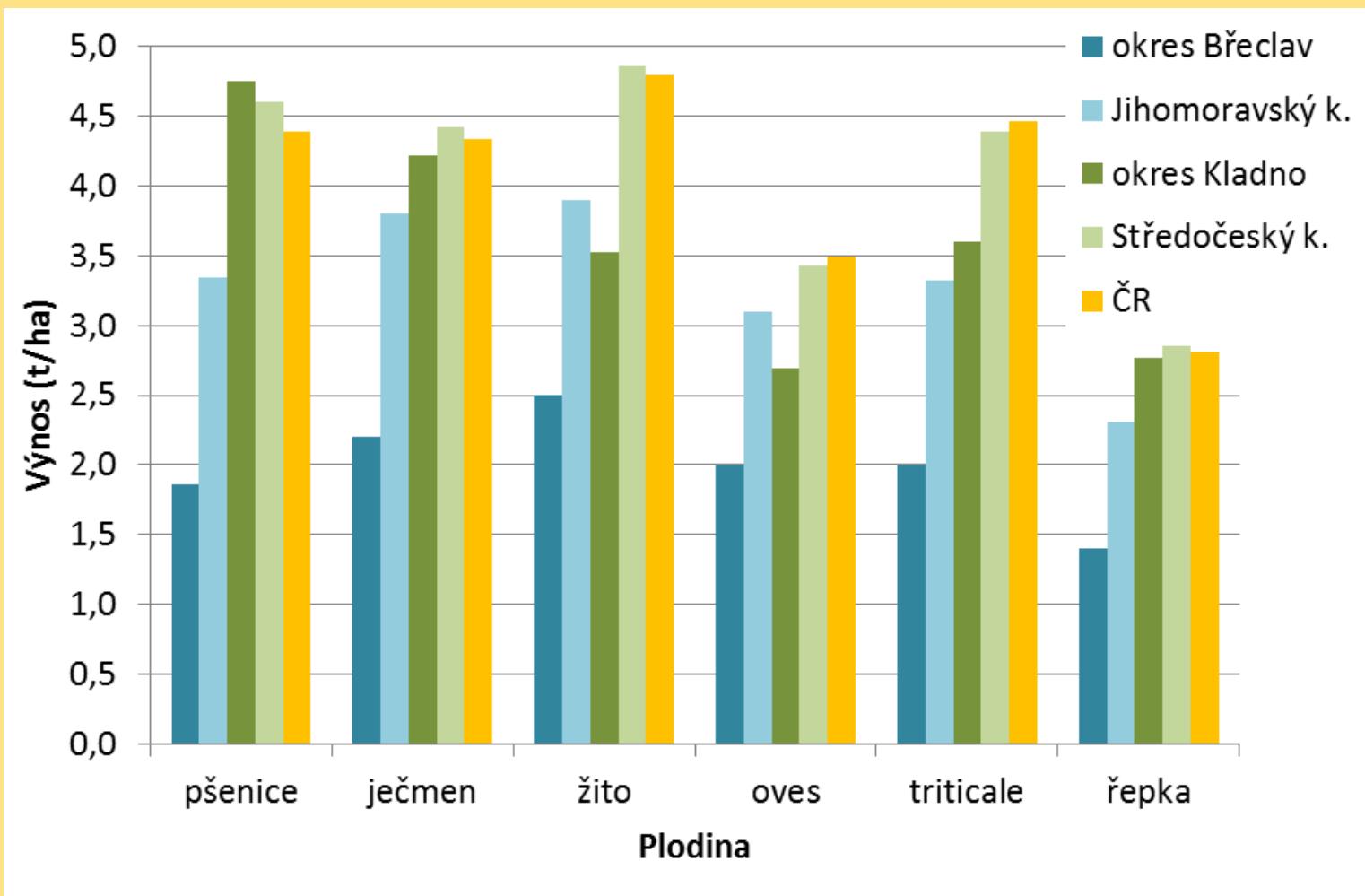
Do deseti let: 7 100 000 000 m³ vody

Nejvyšší efekt hned po aplikaci zlepšujícího opatření v prvním roce.

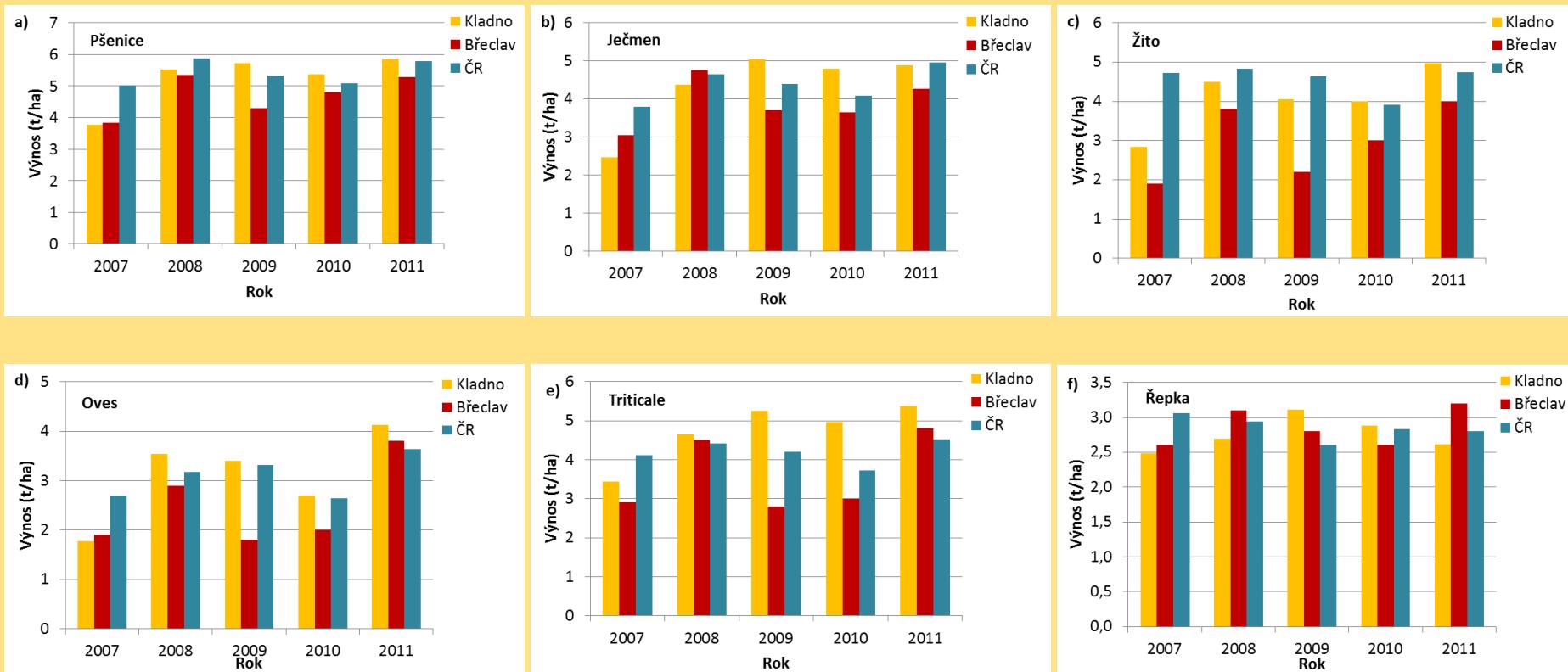

Výsledky – porovnání výnosů

Odhady výnosů zemědělských plodin (t/ha) pro okresy Břeclav a Kladno, kraje Jihomoravský a Středočeský a celou ČR v roce 2012.

Výsledky – porovnání výnosů

Průměrné výnosy (t/ha) obilovin a řepky v okresech Kladno, Břeclav a v ČR v letech 2007 až 2011.

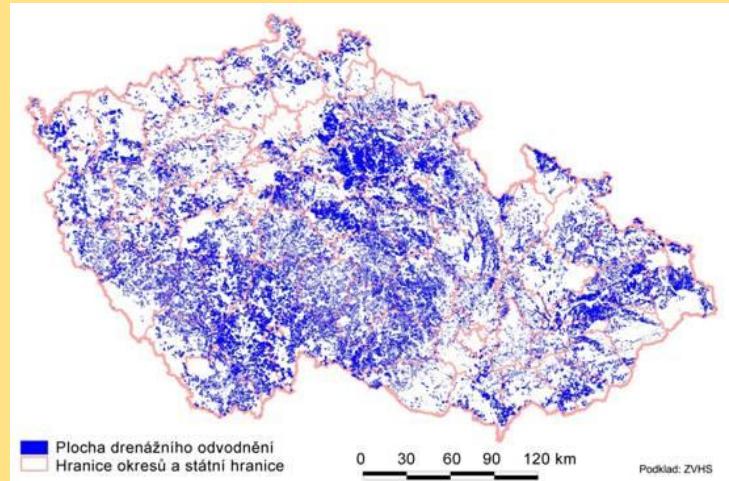
Ekonomická újma sledovaných oblastí (v Kč/ha)

Plodina	Jednotka	BV/JM kraj	BV/ČR	KL/Stř. kraj	KL/ČR
		2012/2011	2012/2011	2012/2011	2012/2011
pšenice ozimá	Kč/ha	21 560	21 560	6 160	5 390
pšenice jarní	Kč/ha	13 915	13 255	3 630	3 245
ječmen ozimý	Kč/ha	18 700	17 270	3 080	2 805
ječmen jarní	Kč/ha	15 015	15 125	4 565	3 960
žito	Kč/ha	10 450	12 320	6 050	6 710
oves	Kč/ha	7 700	8 965	4 565	5 170
triticale	Kč/ha	12 925	13 860	4 895	5 060
průměr obilovin	Kč/ha	23 100	23 350	6 270	5 720
řepka	Kč/ha	16 120	15 400	770	330

Ekonomická újma (Kč/ha) okresů Břeclav (BV) a Kladno (KL) ve srovnání s Jihomoravským a Středočeským krajem a s celou ČR v porovnání s rokem 2011.

Meliorace půd

- Přes 25 % území ZPF je odvodněno
  - z toho je jen 19 % zamokřeno
- 4 % území ZPF zavlažováno
- V ČR podceněn význam závlah na stabilizaci produkce v podmírkách změn klimatu
- z celé plochy světa je jen 11 % zemědělská půda, z té je jen 17 % zavlažováno, ale těchto 17 % zavlažovaných zemědělských půd vyprodukuje 45 % světové produkce potravin

Možnosti ochrany půdy

Legislativní nástroje

- Zákon o ochraně ZPF (41/2015 Sb.), Protierozní vyhláška
- Další právní normy (aplikace kalů, sedimentů, zákon o hnojivech, zákon o vodách...)

Dotační politika

- Zejména standardy DZES
- GREENING...

Pozemkové úpravy

- V rámci PSZ ochrana před erozí, ale i dalšími degradacemi – např. utužení (polní cesty)

ROLNÍKOVO PŮDOZNALSTVÍ

VE 100 OTÁZKACH A ODPOVĚDÍCH.

NAPSAL

Ing. JAROSLAV SPIRHANZL,
inspektor ve Státním výzkumném ústavu půdoznalství v Praze.

102

Z

PRAHA 1925.

člen. podniků tiskárských a vydavatelských v Praze,
zaps. spol. s r. o.

Cukrovar Šekovice
Cukrovar Čakovice

Dobrý zemědělský a environmentální stav

DZES 4 – minimální pokryv půdy

Svažité pozemky nad 5°

Po sklizni bude založen porost ozimé plodiny nebo jedno z opatření:

- ponechání strniště do doby založení následné jarní plodiny
- podmítnutí strniště a jeho ponechání bez orby až do založení jarní plodiny
- osetí meziplodinou nejpozději do 20.9. a její ponechání min. do 31.10. nebo
- aplikace organických hnojiv 10 až 50 t/ha (ne z chovu drůbeže)

Dobrý zemědělský a environmentální stav

DZES 5 – omezení eroze

- Vyloučení erozně nebezpečných plodin na **SEO plochách**.
(kukuřice, brambory, řepa, bob setý, sója, slunečnice, čirok)
- ✓ obilniny a řepka olejná na SEO jen s využitím půdoochranných technologií
- ✓ obilniny bez p.t. s podsevem jetelovin nebo jetelotrvních směsí
- **Na MEO plochách** širokořádkové plodiny jen s půdooch. technologiemi.

Půdoochranné technologie obecné

- bezorebné setí
- setí do mulče
- setí do mělké podmítky
- setí do ochranné plodiny

Půdoochranné technologie specifické

- přerušovací, zasakovací pásy
- osetí souvratí
- setí/sázení po vrstevnici
- odkameňování
- podrývání u cukrové řepy
- pěstování LOS
- důlkování a hrázkování
- pásové zpracování půdy (strip-till)
- kukuřice v řádcích do 45 cm bezorebně

Dobrý zemědělský a environmentální stav

DZES 6 – zachování organické složky půdy

- zákaz pálení rostlinných zbytků
- na min. 20% výměry o. p. uživatele zajistit každoročně:
  - a) aplikování tuhých **statkových hnojiv** nebo tuhých **organických hnojiv** v minimální dávce 25/ha (4 t/ha z chovu drůbeže), nebo zapravení **posklizňových zbytků** (např. slámy) **nebo**
  - b) pokrytí této výměry v termínu min. od 1.6. do 15.7. porostem **dusík vážících plodin** (cizrna, čočka, fazol, hrách, peluška, jetel, komonice, lupina, sója, štírovník, vojtěška, úročník, vikev, bob a vičenec) případně jejich směsí; tyto porosty lze zakládat i jako podsev do krycí plodiny, nebo jako směsi s travinami (zastoupení trav do 50 %).

Výpočet bilance on-line bez přihlášení

 Výzkumný ústav meliorací
a ochrany půdy, v.v.i.

Přihlásit
Registrovat

Úvod Půda Půdní organická hmota Ochrana půdy v ČR Organická hnojiva Obsahy organických látek v půdách ČR Modely bilancování Výpočet bilance on-line

Klikněte sem pro více informací k výpočtu bilance organické hmoty v orných půdách

Online výpočet bilance organické hmoty v orných půdách

Půdní blok

Dostupné mapové vrstvy

Eroze osevy od 1.1.2015 – vymezení SEO a MEO
SEO
MEO
Neohrozené

Hranice, okresy, kraje, silnice, atd.

Půdní bloky (LPIS)

Nitrátová směrnice ZOD od 1.8.2012 – zranitelné oblasti dusičnanů – ZOD (Nitrátová směrnice)
Nové ZOD od 1. 8. 2012

Názvy obcí

Hledej obec ...

Výběr plodiny a hnojiva

Hodnoty

zohlednit Erozi osevy: Deaktivováno zohlednit SEO zohlednit MEO

Rok ⓘ	Plodina ⓘ	Úroda ⓘ	Hnojivo ⓘ	Množství hnojiva t/ha ⓘ	Meziplodina ⓘ	+ přidej řádek
2013	Vojteškotráva 2. rok v likvidaci	10	Siláž kukuřice tekutá	50	vyberte plodinu	smaž řádek
2014	Oves setý + sláma Pšenice jarní Pšenice jarní + sláma Pšenice ožimá Pšenice ožimá + sláma Repka olejná jarní + sláma Repka olejná ožimá + sláma Slunečnice + poskl. zbytky Sója luštinačatá + sláma Tritikale Tritikale + sláma Vojtěška 1. rok plný Vojtěška 2. rok plný Vojtěška 2. rok v likvidaci Vojtěška 3. rok plný Vojtěška 3. rok v likvidaci Vojtěška 4. rok v likvidaci Vojtěškotráva 1. rok plný Vojtěškotráva 2. rok plný	6,9	vyberte hnojivo	dávka hnojiv	Svazenko vratičolisti	smaž řádek
2015	Vojteškotráva 2. rok v likvidaci	25	Siláž kukuřice tekutá	55	vyberte plodinu	smaž řádek

Přepočti **Provádět výpočet**

Hnojivo ⓘ **Množství hnojiva t/ha ⓘ**

Vlastní/jiné vyberte hnojivo
Organická hnojiva Chlévský hníž průměrné kvality
Kaly z ČOV Kejda hovězího dobytka
Kejda prasat tekutá Kompost
Trus drůbeže
Vlastní/jiné
Digestát dle vstupní suroviny do BPS
Jateční odpad tekutý
Kejda prasat + kukuřičná siláž tuhá
Kejda prasat tuhá
Kejda skotu tuhá
Siláž kukuřice tekutá
Siláž kukuřice tuhá
Slepíčí trus tekutý
Slepíčí trus tuhý
Vedlejší živočišné produkty tekuté
Vedlejší živočišné produkty tuhé

Výpočet bilance

Nitrátová směrnice a hnojení*

zohlednit Erozi osevy: Deaktivováno zohlednit SEO zohlednit MEO

Rok ⓘ	Plodina ⓘ	Úroda ⓘ	Hnojivo ⓘ	Množství hnojiva t/ha ⓘ	Meziplodina ⓘ	+ přidej řádek
2013	Vojteškotráva 2. rok v likvidaci	10	Siláž kukuřice tekutá	50	vyberte plodinu	smaz řádek
2014	Pšenice ozimá	6,9	vyberte hnojivo	dávka hnojiv	Svazenka vratičolistí	smaz řádek
2015	Kukuřice na siláž	25	Siláž kukuřice tekutá	55	vyberte plodinu	smaz řádek

* v aktuální verzi bilance jsou zohledněny §6 a §11 nařízení vlády č. 262/2012 Sb.

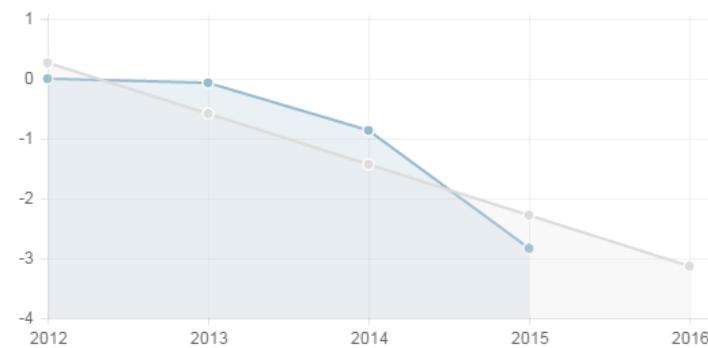
Přepočti bilanci

Uložit výpočet

Resetovat výpočet

Vypočtená bilance OH

Rok	Roční bilance	Celkové ztráty/vnosy
2013	-0,07 tC/ha	-0,07 tC/ha
2014	-0,79 tC/ha	-0,86 tC/ha
2015	-1,97 tC/ha	-2,83 tC/ha
Výsledná bilance	-2,83 tC/ha	

Název výpočtu

Zadejte název výpočtu*

Rovinka

Uložit

Zavřít bez uložení

+ přidej řádek

smaz řádek

Vysoký podíl pronajaté půdy v ČR

- V ČR se hospodaří z více než **80 %** na pronajaté půdě
- V EU je to průměrně **50 %**
- **Chybí vztah zemědělce k půdě, krajině (přímý i generační)**

Rizika hospodaření na cizí půdě:

- menší motivace ke kvalitní péči o půdu,
- snaha o okamžitý zisk bez ohledu na budoucí stav půdy,
- možnost zmaření investice do půdy ze strany uživatele (organické hnojení, vápnění) pokud nebude pachtovní smlouva prodloužena)...

potřeba uzavření kvalitní pachtovní smlouvy

Metodika půdního průzkumu zemědělských pozemků určená pro pachtovní smlouvy

Druhé aktualizované vydání

The logo of VÚMOP, v.v.i. consists of a green square containing a stylized graphic. The graphic features three green dots arranged in a triangular pattern above a blue wavy line, resembling a stylized flag or a water wave.

Děkuji za pozornost!

**Výzkumný ústav meliorací
a ochrany půdy, v.v.i.**